

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

1. ÜNİTE :

1. Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum?

Günlük yaşantımızda çevremizdeki insanlarla çeşitli konularda konuşuruz. Bazen oynadığımız oyundan, bazen ailemizden, bazen de derslerimizden söz ederiz. Bu konuşmalarımız sırasında dinle ilgili bir çok sözcük ve deyim kullanırız. “inşallah”, “maşallah”, “Allah korusun.”, “Allah rahmet eylesin.”, “Allah sabırlı kulunu sever.”, “Allahını seversen”, “Haamdolsun.”, “Allah razı olsun.” bunlardan bazılarıdır.

Günlük konuşmalarımızda kullandığımız sözcük, deyim ve atasözleri arasında dinle ilgili ifadelerin bulunması dinin yaşamımızda önemli bir yeri olduğunu gösterir. Bu ifadelerin anlamlarını ve nerede, niçin, nasıl kullanıldıklarını öğrenmemiz, dini doğru anlamamıza katkı sağlar. Bu nedenle günlük konuşmalarımızda kullandığımız bu ifadeler hakkında bilgi edinmeliyiz.

1.1. Bismillahirrahmanirrahim

“**Bismillâhirrahmânirrahîm.**” günlük konuşmalarımızda en çok kullandığımız dinî ifadelerdendir. Bu söz, “**Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla.**” Anlamına gelir. Dinimiz, işlerimize Allah’ın adıyla başlamamızı ister. Bu ifadeyi kullanarak dinimizin isteğini yerine getirir, işlerimize Allah’ın adıyla başladığımızı belirtiriz. “**Bismillâhirrahmânirrahîm.**” ifadesine Türkçemizde “**besmele**” adı verilir. Bu ifadenin söylenmesine de “besmele çekmek” denir. “**Bismillâhirrahmânirrahîm.**” İfadesi bazen kısaltılarak “**Bismillâh.**” şeklinde söylenir. Böyle söylendiğinde “Allah’ın adıyla” anlamına gelir.

Her işimize besmele çekerek başlarız. Örneğin; yemek yerken, su içerken, arabaya binerken, evimize girerken, geceleyin uyumak için yatağa yatarken, sabahleyin yataktan kalkarken, okula giderken besmele çekeriz.

Dinimiz işlerimize besmeleyle başlamamızı istemektedir. Dinimizin buyruklarına uyarak işlerimize besmeleyle başlamalıyız. Besmeleyle başlanan işlerin başarıyla sonuçlanacağına inanmalıyız. Yüce Allah’ın, besmele çekerek kendisini ananlara yardım edeceğini unutmamalıyız. Bu nedenle işlerimize “**Bismillâhirrahmânirrahîm.**” diyerek başlamalıyız.

1.2. Allah’a Şükür

Günlük konuşmalarımız da sıkça kullandığımız dinî ifadelerden biri de “**Allaha şükür.**”dür. Bu ifade “**Elhamdülillah.**”, “**Hamdolsun.**”, “**Çok şükür.**”, “**Allah’a şükürler olsun.**” gibi çeşitli şekiller de kullanılır.

Şükür, verdiği nimetler için Allah’a teşekkür etmektir. “**Hamdolsun.**” ya da “**Elhamdülillah.**” gibi sözlerle de Allah’a teşekkürümüzü bildiririz. Bir başarımız kutlandığında, bir ikram yapıldığında ya da sağlığımızın nasıl olduğu sorulduğunda bu teşekkür ifadelerinden birini kullanırız. Örneğin, bir bardak su içtikten sonra “**Allah’ım, sana şükürler olsun.**” veya “**Elhamdülillah.**” deriz.

1.3. Sevap ve Günah Kavramı

Sevap: Dinimizce yapılması emredilip öğütlenen iş ve davranışlara karşılık olarak Allah tarafından verilecek ödüldür. Örneğin; çevreyi temiz tutmak, doğayı korumak; yoksullar, yaşlılar ve kimsesizlere yardım etmek, anne ve babaya iyi davranmak sevap olan iş ve davranışlardandır. Dinimize göre Yüce Allah, bu tür iş ve davranışları yapanları ödüllendirecektir. “**Sevap işlemek**”, “**sevaba girmek**”, “**sevabına yapivermek**” gibi deyimler sevap olan iş ve davranışların önemini belirtmek için kullanılır. Konuyla ilgili olarak Kur’an’da “**... Kalıcı salih amelleri 1, Rabb’inin katın da sevap bakımından da daha hayırlıdır...**” buyrulur.

Günah: Dinî bakımdan suç sayılan iş ve davranışlara denir. Başkalarının canına ve malına zarar vermek, yalan söylemek, insanları rahatsız etmek günah olan iş ve davranışlardır. Böyle davrananlar, Al lah'ın emirlerine uymamış ve günah işlemiş olurlar. "**Günahkâr olmak**" ve "**günaha girmek**" gibi deyimler, günah olan iş ve davranışları ifade eder. Kur'an-ı Kerim'de günah olan iş ve davranışlar bildirilerek bunlardan kaçınmamız emredilir. Bir ayette şöyle buyrulur: "**Yetimlere mallarını verin. Temizi pis olanla değişmeyin. Onların mallarını kendi mallarınıza katarak (kendi malınız gibi) yemeyin; çünkü bu, büyük bir günahdır.**" Bizlerde sevap olan iş ve davranışlar yapmalıyız. Günah olan iş, söz ve davranışlardan uzak durmalıyız.

1.4. Dilek ve Dualarımızda Dini İfadeler

Bizler zaman zaman hem kendimiz hem de çevremizdeki insanlar için iyi dilekte bulunuruz. Bunların gerçekleşmesi için Allah'a yakarırız. Günlük konuşmalarımızdaki dilek ve dua ifadeleri, insanların birbirleriyle yakınlaşmalarını sağlayan güzel sözlerdir. Sevinçlerimizi, üzüntülerimizi paylaşmak için kullandığımız dilek ve dualarımızdaki dinî ifadelerin başında "**maşallah**" gelir. Maşallah "**Allah'ın dilediği olur.**" anlamındadır. Bu ifade, günlük hayattaki konuşmalarımızda "**Ne güzel!**", "**Allah nazardan saklasın.**" gibi anlamlara da gelir ve beğenme duygularını ifade eder. Örneğin, küçük bir bebek gördüğümüz de "**Maşallah!**" deriz. Böylece onu beğendiğimizi ve Allah'ın kötülüklerden korumasını istediğimizi belirtmiş oluruz.

Dilek ve dualarımızda kullandığımız dinî ifadelerden biri de "**inşallah**"tır. Bu ifade "**Allah izin verirse, Allah dilerse**" an lamına gelir. Örneğin, gelecekte edineceğimiz bir meslekle ilgili olarak "**inşallah büyüyünce doktor olacağım.**" deriz. Sınava hazırlanan bir arkadaşımıza "**inşallah başarılı olursun.**" diye dilek ve duada bulunuruz. Bir insanın ölüm haberini aldığımız da "Allah rahmet eylesin." deriz. Bu dilek "Allah ölen kişiye merhamet etsin, günahlarını bağışlasın." anlamını taşır.

Yolculuğa çıkanlara, rahat ve huzurlu bir yolculuk dilemek için "**Hayırlı yolculuklar.**" deriz. Çocuğu olan birine "**Allah bağışlasın.**", "**Allah analı babalı büyütsün.**" diyerek Allah'tan, çocuğun ailesiyle birlikte mutlu, huzurlu, sağlıklı büyümesi dilek ve duasında bulunmuş oluruz. Hasta olan birine "**Allah şifa versin.**" diyerek onun hastalığının bir an önce geçmesini isteriz.

İş yapan bir kimseye, "**Hayırlı işler.**" deriz. Bu ifadeyle, o kişinin işinin iyi gitmesini dilemiş oluruz. "**Allaha emanet ol.**" da dilek ve dualarımızdaki dinî ifadelerdendir. Bu ifadeyle ayrıldığımız kişinin kötülük ve tehlikelere karşı korunmasını Allah'tan isteriz.

Kur'an-ı Kerim'de Allah'a dua etmemiz emredilir. Peygamberimizde dua etmenin ibadet olduğunu bildirmiş ve dua etmemizi öğütlemiştir.

1.5. Selamlaşıyoruz

Selamlaşma kelime ve cümleleri, günlük hayatta en sık kullandığımız ifadelerdir. Annemize, babamıza, kardeşlerimize "**Günaydın!**" diyerek güne başlarız. Okul yolunda arkadaşlarımıza "**Merhaba!**" veya "**iyi sabahlar!**" deriz. Okulda öğretmenlerimize de selam veririz.

Selamlaşmalarımızda çeşitli ifadeler kullanırız. Karşılaştığımız insanları "**Selamünaleyküm!**", "**Günaydın!**", "**iyi günler!**", "**Hayırlı sabahlar!**", "**Merhaba!**", "**iyi akşamlar!**" diyerek selamlayabiliriz. Selamlaşma, karşılıklı olarak iyi dileklerin bildirilmesidir. Selamlaşma ifadelerimiz, dua niteliği taşır. Çünkü her dilek aynı zamanda bir duadır. Örneğin; "iyi sabahlar!" veya "Günaydın!" dediğimiz zaman, karşımızdakine "Senin iyi bir sabah geçirmeni, güne iyi bir başlangıç yapmanı istiyorum. Allah bu konuda seninle olsun." dilek ve duamızı iletmiş oluruz. Yine "Selamünaleyküm.", "Sağlık ve esenlik üzerinize olsun." demektir. Bu, kişinin iyi niyet ve sağlık temennisini karşı sındakine ifade etmesidir. Başka bir ifadeyle "Ben senin sağlıklı ve güven içinde olmanı istiyorum ve diliyorum." anlamına gelir. "Selamünaleyküm!" diyen birine de "Allah sana da sağlık ve esenlik versin." Anlamında "Aleykümselem!" diyerek karşılık veririz.

İslam dininde selamlaşmaya önem verilir. Allah, Kur'an-ı Kerim'de **"Size bir selam verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selamla karşılık verin..."** buyurarak selamlaşmanın önemini vurgular. Peygamberimiz de söz ve davranışlarıyla çevresindekileri selamlaşmaya yönlendirmiştir. Örneğin, arkadaşlarından biri ona **"Ey Allah'ın Resülü! En hayırlı iş hangisidir?"** diye sormuştu. Peygamberimiz, **"...insanlara selam vermendir."** buyurmuştur. Kendisi de büyük küçük kim olursa olsun, karşılaştığı herkese selam vermiştir.

1.6. "Kelime-i Tevhit" ve "Kelime-i Şehadet"i Öğreniyoruz

İslam dininde, **"Lâ ilâhe illâllah, Muhammedün resûlullah."** yani **"Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed Allah'ın elçisidir."** ifadesine **"Kelime-i Tevhit"** denir.

Tevhit; birlik, birleşme anlamına gelir. Kelime-i Tevhit, Allah'ın bir ve tek olduğunu belirtmek için söylenen sözdür. Allah inancının en kısa ve en özlü ifadesidir. Kelime-i Tevhit'i söyleyen kimse, tek yaratıcının Allah olduğunu; onun eşinin, benzerinin ve ortağının bulunmadığını ifade etmiş olur.

İslam dininde, **"Eşhedü enlâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh."** yani **"Allah'tan başka tanrı olmadığına, Hz. Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık ederim."** ifadesine **"Kelime-i Şehadet"** denir.

Kelime-i Şehadet, tanıklık etme sözü anlamına gelir. Bu sözü diliyle söyleyip ona kalbiyle inanan kimse Müslüman olur. Müslüman olmak için başka bir törene gerek yoktur.

Kelime-i Şehadet iki ayrı bölümden oluşur. Birinci bölümde, Allah'tan başka ilah olmadığına, ikinci bölüm de ise Hz. Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna tanıklık ediyoruz.

Allah'a olan inancımızı ve bağlılığımızı ifade etmek açısından Kelime-i Tevhit ve Kelime-i Şehadet çok önemlidir.

2. Dini Öğrenmenin Önemi

Din, ilk insanla birlikte başlamış, tarih boyunca hemen her toplumda var olmuştur. İnsanlık var olduğu sürece de devam edecektir. Çünkü insan, kendisini yaratana tanımak ve ona inanmak ister. İnsanın yemeye ve içmeye olduğu gibi Yüce Allah'a inanmaya da ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç onu, yaratıcısını öğrenmeye yönlendirir.

İnsan kendine, "Ben kimim? Bu dünyaya niçin geldim? Bu dünyada ne yapmalıyım?" gibi sorular sorar. Bu ve benzeri soruların doğru cevabını din verir.

İnsan, aklıyla Allah'ın varlığını ve birliğini bulabilir; ancak, Allah'ın özelliklerini, ona nasıl ibadet edeceğini bulamaz. İşte din bu noktada insana yardım eder. Ona Allah'ı tanıtır, nasıl ve ne zaman ibadet edeceğini öğretir.

Din insanın Allah'a, kendisine, ailesine ve toplumuna karşı olan sorumluluklarını öğretir.

Din bizi iyiye, doğruya ve güzele yönlendirir. Kötü, yanlış ve çirkin olan davranışlardan kaçınmamızı sağlar. Dini öğrenerek davranışlarımızı daha da güzelleştirebiliriz. Böylece hem insanların hem de Allah'ın sevgisini kazanırız. Ayrıca yanlış bilgilerden uzaklaşır, bilinçli davranışlarda bulunuruz. Dini öğrenerek çevremizde duyduğumuz dinî sözcük ve cümleleri daha iyi anlayabiliriz. Dinî sözcük ve ifadeleri bilerek kullanırız. Bu nedenle dini öğrenmek önemlidir. Bizlerde dinimizi öğrenmeye çalışmalıyız.

3. Din Güzel Ahlaktır

Din, insanların hem bu dünyada hem öbür dünyada mutlu olmaları için Allah tarafından peygamberler aracılığıyla gönderilen emirlerin bütününe denir. Dinin amacı, insanları güzel ahlak sahibi yapmaktır. Bunun için din; dürüstlüğü, temizliği, çalışmayı, yardımseverliği ve herkesle iyi geçinmeyi öğütler. Yalan söylemeyi, hırsızlık yapmayı, anne ve babaya kötü davranmayı, çevreye zarar vermeyi yasaklar.

Toplum içinde insanların benimsedikleri güzel huy ve davranışlara “ahlak” denir. Örneğin; dürüstlük, saygı, sevgi, alçak gönüllülük gibi güzel huy ve davranışlar bunlardan bazılarıdır. İyi huy ve davranışlara sahip kişiler, toplumda ahlaklı olarak nitelendirilir. Ahlaklı insanlar, yaşadıkları toplumun kurallarına uyarlar. Çevrelerindekiyle iyi geçinirler. Yalan söylemezler. Büyüklerine saygı, küçüklerine sevgi gösterirler. Her zaman iyiden ve iyiliklerden yana olurlar. Ahlaklı insanlar toplum içinde sevilen, örnek alınan kişilerdir.

Din ile ahlak arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Çünkü, hem Allah’ın gönderdiği buyrukların hem de ahlakın amacı, insanların güzel ahlaklı olmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle din, güzel ahlak olarak nitelendirilmiştir.

İslam dini insanların güzel ahlaklı olmalarına önem verir. Kur’an’da birçok ayette insanların güzel davranışlarda bulunmaları istenir. Bu ayetlerden birinde şöyle buyrulur : **“Şüphesiz Allah, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”** Peygamberimiz de dini güzel ahlak olarak tanımlamış ve **“Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.”** buyurmuştur. Bir başka hadisle ise **“Sizin bana en sevimliniz, ahlakı en güzel olanınızdır.”** buyurarak güzel ahlaka verdiği önemi vurgulamıştır.

Dinimiz bizden ahlaklı olmamızı ister. Söz ve davranışlarımızda kötü, çirkin ve yanlıştan uzak durmamızı öğütler. Bizler de dinimizin öğütlerine uyarak güzel ahlaklı olmaya gayret etmeliyiz.

3.1. Güzel Söz Söyleyelim

Günlük yaşamımızda ve ilişkilerimizde dikkat edilmesi gereken bazı kural ve davranışlar vardır. Güzel söz söylemek bunlardan biridir. Güzel söz söylemek, kaba ve kırıcı ifadelerden kaçınmak hem dinî hem ahlaki hem de insani bir gerekliliktir. Atalarımız, “Tatlı dil yılanı dileğinden çıkarır.” diyerek güzel söz söylemenin önemini vurgulamışlardır.

Toplum içinde sevilen ve herkes tarafından beğenilen bir insan olmak istiyorsak konuşmalarımıza dikkat etmeliyiz. Bu nedenle daima güzel söz söylemeliyiz. Örneğin, birisinden bir şey isterken “Lütfen verir misiniz?”, “Lütfen yapar mısınız?” gibi saygı ifadeleri kullanmalıyız. Bize yardımcı olan herkese teşekkür etmeliyiz.

İslam dini de konuşmalarımızda güzel sözler söylememizi öğütler. Kur’an-ı Ke rim’de Allah, **“Kullarıma söyle: (insanlara karşı) en güzel sözü söyleyin...”** buyurmuştur. Peygamberimiz (s.a.v.) de hayatı boyunca çevresindeki insanlara güzel sözler söylemiş ve bizlere de aynı şeyi yapmamızı öğütlemiştir. O bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **“Allah’a ... inanan ya hayır (güzel) konuşsun ya da sussun.”** Yine Peygamberimiz, **“Güzel söz sadakadır.”** ve **“...Yüce Allah, çirkin ve kötü söz sahiplerini kınar.”** Hadisleriyle güzel söz söylemenin sevap olduğunu, kötü söz söylemenin ise Allah’ın sevgisini kaybettireceğini belirtmiştir.

Güzel söz, insanların kalplerini yumuşatır. İnsanlarla olan ilişkilerimizi güzelleştirir. Aramızdaki sevgi, saygı ve dayanışmayı artırır. Toplumda huzur ve mutluluk sağlar. Huzur ve mutluluğumuzu artıracak olan güzel sözleri birbirimizden esirgemeyelim. Böylece hem dinimizin emrini yerine getirmiş hem de yaşadığımız toplumda birlik ve beraberliğimizi korumuş oluruz.

3.2. Güzel Davranışlarda Bulunalım

İnsanların yararına olan ve Allah’ın hoşuna giden davranışlar güzeldir. Örneğin; başkalarına yardım etmek, selamlaşmak, saygı göstermek, sabırlı davranmak, ilim öğrenmek, çevreyi temiz tutmak ve paylaşmak güzel davranışlardandır. Güzel söz söylemek gibi güzel davranışlarda bulunmak da sahip olmamız gereken ahlaki özelliklerdendir.

İnsanlarla kurulan ilişkilerde olumlu, yapıcı ve kibar olmak gerekir. Çünkü insanlar arasındaki ilişkinin uzun ömürlü olması buna bağlıdır. İnsan ilişkilerinde özenli olmak, güzel ve yararlı davranışlarda bulunmak kişiye huzur ve mutluluk verir. Bu gibi davranışların yaygınlaşması toplum açısından da önemlidir. Çünkü birbirini seven, birbirine

saygı duyan, birbiriyle yardımlaşan insanlardan oluşan bir toplum da dostluk egemen olur. Kişilerarası ilişkilerin sağlam olması, toplumunda sağlam ve güçlü olması anlamına gelir.

İslam dini güzel davranışlarda bulunulmasını emreder. Konuyla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de **"Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfkelerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah iyilik edenleri sever."** buyrulur. Ayrıca, Allah'ın güzel davranışlarda bulunanlarla beraber olduğu ve güzel davranışta bulunanların ödüllendirilecekleri belirtilir. Peygamberimizde insanların birbirleriyle yardımlaşmalarını ve güzel davranışlarda bulunmalarını öğütlemiştir. Bir hadisinde **"Müminlerin iman yönünden en olgunları, ahlakı en iyi olanlarıdır. Bunlar insanlarla iyi geçinirler. İyi ilişkiler kurarlar, kendileriyle de iyi ilişkiler kurulur. Başkalarıyla iyi ilişkiler kuramayan ve kendileriyle de iyi ilişkiler kurulamayan (geçimsiz) kişiler de hayır yoktur."** buyurmuştur.

Toplumda iyi bir birey olabilmemiz, güzel davranışlarda bulunmamıza bağlıdır. Güzel davranışlar da bulunmak, hepimizin hem ahlaki hem de dinî görevidir. Bunun için anne babamıza, kardeşlerimize, arkadaşlarımıza, komşularımıza, öğretmenlerimize ve çevremizdeki kişilere iyi davranmalıyız. Ayrıca hayvanları sevip korumalıyız. Okul, hastane ve toplu taşıma araçları başta olmak üzere kamuya ait malların korunmasına özen göstermeliyiz. Çöplerimizi çöp kutusuna atmamız, çevreyi temiz tutmalıyız. Muhtaç olanlara yardım etmeli, yoksulları ve kimsesizleri gözetmeli; yaşlıları, hastaları ziyaret etmeli ve onların gönüllerini almalıyız.

4. Sübhaneke Duası ve Anlamı

Sübhâneke Duası : Sübhâneke Allâhümme ve bihamdik. Ve tebârekesmük. Ve teâlâ ceddük. Ve celle senâük. Ve lâ ilâhe ğayrük.

Anlamı : Allah'ım! Sende hiçbir eksik özellik yoktur. Seni her zaman överim. Senin adın kutludur. Senin şanın yücedir. (Senin övgün uludur.)1 Ve senden başka ilah yoktur.

2. ÜNİTE : TEMİZ OLALIM

1. Dinim Temiz Olmamı İstiyor.

Dinimiz temizliğe büyük bir önem verir. Allah Kur'anı Kerim'de temizlenenleri sevdiğini belirtmektedir.

"Orada (günahlardan) temizlenmeyi seven insanlar vardır. Allah da çok temizle-nenleri sever". "Allah tevbe edenleri de sever temizlenenleri de sever." Ayrıca peygamberimiz de bu konuda şöyle buyurmuştur: **"Allah temizdir ve temizlenenleri sever."**

Peygamberimiz bedeninin, giysilerinin ve çevresinin temizliğine çok dikkat ederdi. Saçlarını sık sık yıkar ve tarardı. Dışlerini her zaman fırçalar, ellerini her yemekten önce ve sonra yıkardı.

Bir gün peygamberimizin evine bir konuk geldi. Hanımı Hz. Ayşe onları içeri aldı ve peygamberimize de konuk geldiğini haber verdi. Peygamberimiz bir ayna bulup saçlarını, giysilerini düzeltti. Bunu gören Hz. Ayşe, **"Ya Resulallah, sen de mi süsleniyorsun? deyince peygamberimiz, "Evet ey Ayşe, Allah, dostlarının yanına giderken temizlenen ve süslenenleri sever."** buyurdu.

Dinimiz, insanın ruh ve beden sağlığına büyük önem vermiştir. Temizlik ise insanın ruh ve beden sağlığı için gereklidir. Ruh ve beden sağlığı yerinde olan insanlar Yaratana ve insanlara karşı görevlerini yerine getirebilirler. Bu yüzden iyi bir Müslüman her yönüyle temiz olmak zorundadır.

Dinimiz temizliği bazı ibadetlerin ön koşulu olarak kabul eder. Temizlenmeden Allah'ın huzuruna durmanın uygun olmadığını söyler. Bu konuda Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: **"Ey iman edenler! Namaz kılacağınız zaman yüzlerinizi, dirseklerinize kadar ellerinizi (yıkayın); başınızı mesh edip ayaklarınızı da topuklara kadar yıkayın."** (5/Maide suresi, 6)

Dinimiz yiyecek, içecek ve giyeceklerimizin temiz olmasını öğütler. Allah bu konulara işaretleyerek şöyle buyurur: **"Size**

verdiğimiz rızkların temiz olanlarından yiyin.” (20/Tâ-Hâ suresi, 81)

Dinimiz çevre temizliğine de büyük önem vermiştir. İnsanlara yaşadıkları her yeri temiz tutmayı emretmiştir. Çevre temizliği yalnızca kişilerle sınırlı değildir; bütün varlıkları, toplumu ilgilendirir. Bu nedenle sokağımızın, mahallemizin, yaşadığımız şehrimizin, hatta üzerinde yaşadığımız dünyanın temizliği de bizim için önemlidir. Çünkü çevredeki kirlilik, orada yaşayanların sağlığını tehlikeye sokacaktır. Peygamberimiz çevreyi temiz tutmayı imandan saymış ve bu konuda şöyle buyurmuştur: **“İnsanlara zarar veren taşları veya ağaçları yoldan kaldırmak imanın gereklerindedir.”** (Buhari, İman, 9)

Dinimiz İslam, ibadetlerden önce abdest alınmasını ve Gusulü (Boy Abdestini) de emrederek Temizliğe ne kadar önem verdiğini göstermiştir.

1.1. Bedenimi ve Elbiselerimi Temiz Tutarım

Temiz olmak her şeyden önce kendimize duyduğumuz saygının bir gereğidir. Bu kendimize değer verdiğimizizi gösterir. Temizlik, insana huzur ve güven verir. İnsanı rahatlatır. Ona, insan olmanın hazzını ve onurunu yaşatır. Bu yüzden temizliğe önem veririz.

Bedenimizin genel temizliği sık sık ban-yo yaparak sağlanır. Kur'anıkerim'de Allah şöyle buyurur: **“...Allah da temizlenenleri sever.”** (10/Tevbe suresi, 108)

Ellerimizin temizliğine de özen göster-meliyiz. Peygamberimiz yemeklerden önce ve sonra ellerimizi yıkamamızı öğütlemiştir.

Dişlerimizin temizliğine de önem vermeliyiz. Bir şey yedikten sonra ağızımızı yıkamalı ve dişlerimizi fırçalamalıyız. Temizlik kişilere güven ve mutluluk verir temiz kişinin, toplum tarafından benimsenmesi kolaylaşır.

Peygamberimiz şöyle buyurur: **“Eğer müminlere güçlük verecek olmasaydım her namaz vaktinde dişlerini fırçalamalarını emrederdim.”** (Buharî, Cuma, 8)

Saçlarımızı taramalı, uzamışsa tıraş olmalıyız. Peygamberimiz saç uzun olanların saçlarını taramalarını veya tıraş olmalarını öğütlemiştir.

El ve ayak tırnaklarımızın temizliğine dikkat etmeli, uzadıkça kesmeliyiz. Bedenimizi temiz tutmak başkalarına saygının da gereğidir. Temiz insan, görünüşüyle kimseyi rahatsız etmez. Okulda, arabada, evde onun yanında olmaktan mutlu olurlar. Bu yüzden ona herkes saygı duyar ve sever.

Giysilerin temiz kullanılması gerekir. Giysilerin, öncelikle kirlenmemesi, kirlenmişse hemen onların temiz olanlarla değiştirilmesi gerekir. Giysilerin temizliği her şeyden önce insanın kendisine olan saygısının bir gereğidir.

Giysilerimizin temizliği sağlık, estetik ve ekonomik açıdan da yarar sağlar. Allah Kur'anı Kerim'de giysilerin temizliği konusunda şöyle buyuruyor: **“Giysilerini temiz tut.”** Peygamberimiz de şöyle buyuruyor: **“Giysilerinizi temiz ve güzel tutun. Temiz giyinin.”**

1.2. Çevremi Temiz Tutar ve Tutarım

Evimiz, okulumuz, parklarımız, bahçelerimiz, cadde ve sokaklarımız bizim çevremizdir. Yaşadığımız yerleşim yerindeki orman, deniz, göl gibi alanlar da doğal çevremizi oluşturur. Bu gibi yerlerin temiz tutulup korunması, sağlık ve mutluluğumuz açısından önemlidir.

İçinde yaşadığımız çevreyi başkalarıyla birlikte paylaşıyoruz. Çevrenin temiz tutulması ve korunması hepimizi ilgilendirir. Ortaklaşa kullandığımız çevreyi kirlenmek, onu paylaştığımız insan ve diğer canlıların yaşam hakkına müdahale etmektir. Bu nedenle kimsenin çevreyi kirlenmeye hakkı yoktur. Temiz bir çevrede yaşamak her insanın hakkıdır. İnsanlara olan saygımız ı gösterebilmek için çevreyi korumamız gerekir.

Kirli yerler, mikropların üremesi için en uygun ortamlardır. Böyle yerler, sağlığını olumsuz etkiler ve hastalanmamıza neden olur. Hem kendi sağlığını hem de diğer canlıların sağlığını korumak için çevre temizliğine dikkat etmeliyiz.

Çevre temizliğine evimizden başlamalıyız. Ev temizliğinde bu yüklerimize yardımcı olmalıyız. Evimizin banyo, mutfak, tuvalet gibi bölümlerini temiz tutmalıyız. Yatağımızı her gün düzeltmeli, kitap ve defterlerimizi dağınık bırakmamalıyız.

Evimizin çevresini de temiz tutmamız gerekir. Herkes kapısının önünü temizlerse çevremiz temiz olur. Çöplerimizi poşetlere koyup çöp bidonlarının içine atmamız gerekir. Yerlere tükürmemeli, tükürenleri nazikçe uarmalıyız.

İslam dini, içinde yaşadığımız çevrenin temizliğine önem verilmesini ister. İslam'a göre namaz kılmak için beden ve elbiselerin yanında, namaz kılınacak yerinde temiz olması gerekir.

1.3. Temizlik Sağlığını İçin Önemlidir

Temizliğe çok önem vermeliyiz. Çünkü temizlik, hastalıklara karşı sağlığını korur. Pek çok hastalık yetersiz temizlikten kaynaklanır.

Sağlıklı olmanın şartlarından biri de bedenimizi temiz tutmaktır. Özellikle dış etkilere her zaman açık olan el, yüz, diş, boyun, kulak ve ayakların temizliğine dikkat etmek gerekir. Temizlik kişisel sağlığımızın temelini oluşturur. Giysilerimizin temizliği de sağlığımızla yakından ilgilidir. Kirli, mikroplu, çamurlu ve kötü kokan giysiler sağlığımızı bozar. Bunun için kirlenen çamaşırlarımızı temiz olanlarla sık sık değiştirmeliyiz.

“Temizlik, hastalıklara karşı sağlığını koruyan bir kalkandır.”

Temiz olmayan besinlerin sağlık için ne kadar tehlikeli olduğu, birçok hastalığın bu yolla vücuda girdiği bilinmektedir. Sağlığı korumanın önemli yollarından biri, yiyecek ve içeceklerimizin temizliğidir.

Sağlığını etkileyen durumlardan biri de çevre temizliğidir. Temiz bir çevrede yaşayan insanlar sağlıklı olurlar.

Sağlıklı insanlar da huzurlu ve mutlu olur. Bu yüzden soluduğumuz havanın, içtiğimiz suyun, gezdiğimiz ve oynadığımız yerlerin temiz olması gerekir.

2. Sözünde Durmak, Dürüst ve Güvenilir Olmak

Sözünde durmak; herhangi bir konuda, yapacağını söylediği işi yapmaktır. Diğer bir deyimle “sözünün eri olmaktır.” Dürüst; doğru olmak, özü sözü bir, sağlam karakterli, doğru kimse anlamına gelir. Güvenilir; güven duygusu uyandıran, itimat edilen, dürüst anlamlarına gelir. Dinimiz, sözünde durmayı, dürüst ve güvenilir olmayı temizliğin en önemli yönü olarak ele almıştır. Çünkü davranışlarımız bizim içimizin temizliğini gösterir. İç temizliği, güzel davranışlarla dışa yansır.

Peygamberimiz, dürüst davranışın, ölçülü hareketin ve güzel bir görünüşün iyi insanların özelliklerinden olduğunu söyler. Kur'an'ın kerim'de Allah, sözünde durma, dürüst ve güvenilir olmanın önemini vurgular. Bu konudaki ayetlerden bazıları şunlardır:

“O müminler, güvenilir ve verdikleri sözü yerine getirirler.” (40/Müminun suresi, 8)

“Ey iman edenler! Verdiğiniz sözleri yerine getirin.” (5/Maide suresi, 1)

“O hâlde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol.” (11/Hud suresi, 112)

Peygamberimiz de; “Söz vermek borç gibidir.” (Buhari, Hibe, 18) buyururlar.

Verilen sözde durulmayan, dürüstlük ve güven anlayışının bulunmadığı toplum-arda sorunlar artar. Birbirlerine dürüst davranmayan aile bireyleri arasında da güven duygusu kalmaz.

ÖZLÜ SÖZLER

“Ya göründüğün gibi ol, ya da olduğun gibi görün.” (Mevlâna)

“İçti temiz olanın, dışı da temiz olur.”

“Özü sözü bir olmak.”

3. Fatıha Suresi ve Anlamı

Fatıha suresi, Kur’anı Kerim’in ilk suresidir ve namazların her rekâtında okunur.

Okunuşu : Bismillahirrahmanirrahim. Elhamdü lillahi Rabbil alemin. Errahmanirrahim. Maliki yevmiddin. İyyake na’büdü ve İyyake nestein. İhdinassıratıl müstakim. Sıratallezine en’am te aleyhim. Gayril mağdubi aleyhim ve leddallin (Amin.)

Anlamı : Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla. Hamt (övme ve övülme), alemlerin Rabbi Allah’a mahsustur. O, rahmandır ve rahimdir. Mukafat ve ceza gününün sahibidir. (Rabb’imiz!) Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden medet umarız. Bize doğru yolu göster. Kendilerine lütuf ve ikramda bulunduğu kimselerin yolunu; gazaba uğramışların ve sapmışların yolunu değil!

3. ÜNİTE : HAZRETİ MUHAMMED’İ TANIYALIM

Hz. MUHAMMED’İ TANIYALIM

- Hz. Muhammed, **20 Nisan 571**’de Arabistan’ın Mekke kentinde doğmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.) Yüce Allah’ın insanlara doğruyu öğretmek için görevlendirdiği son peygamberdir. (İlk peygamber ise, aynı zamanda ilk insan olan Hz. Adem’dir.)
- Hz. Muhammed’in babasının adı **Abdullah**, annesinin adı **Amine**’dir. Dedesinin adı **Abdulmuttalip**, Süt annesinin adı ise **Halime**’dir.
- Doğmadan önce babası, 6 yaşındayken annesi, 8 yaşındayken de dedesi vefat etti.
- Annesi vefat ettikten sonra dedesi **Abdulmuttalip**’in yanında, dedesi vefat ettikten sonra da amcası **Ebu Talip**’in yanında kalmıştır.
- 25 yaşındayken **Hz. Hatice** ile evlendi.

Hz. MUHAMMED’İN HAYATI İLE İLGİLİ DİĞER KRONOLJİK BİLGİLER

- 4 yaşına kadar süt annesinin yanında kaldı.
- İlk ticaret yolculuğunu 12 yaşındayken yaptı.
- 17 yaşındayken amcalarıyla birlikte ticaret için Yemen’e gitti.
- 20 yaşındayken “ **Erdemliler Topluluğu** ” adlı birliğe katıldı.

ÜNİTEDE GEÇEN KAVRAMLAR VE ANLAMLARI

Kabe : Allah’a ibadet etmek amacıyla yapılmış ilk ibadethanedir. Mekke Şehri’ndedir.

Hz. _____ : “ Hazret ” sözcüğünün kısaltmasıdır. Bir adın önüne getirildiğinde “ hazreti ” şeklinde söylenir. “ saygıdeğer ” anlamındadır.

Put _____ : İslam Dini gelmeden önce Mekkelilerin çoğunluğun taptıkları heykellere put denir.

Putperest _____ : Puta tapan insanlara putperest denir.

Kabile : Genellikle akrabalarından oluşan insan topluluğu.

Sütanne : Kendi çocuklarından başka, diğer kişilerin çocuklarını da emziren kadınlara sütanne denir.

Muhammedül Emin : Hz. Muhammed'e peygamber olmadan önce takılmış güzel bir lakaptır. Anlamı; Güvenilir Muhammed'tir.

Hilfulfudul : Mekke'li iyi niyetli, ileri gelen insanları tarafından kurulmuş, Hz. Muhammed'in daha peygamber olmadan önce de üyesi olduğu birliğin (derneğin) adıdır. Amacı; fakir ve güçsüz insanlara yardımcı olmak, haksızlıklara karşı mücadele etmektir. Anlamı; Erdemliler Topluluğu'dur.

HZ. MUHAMMED'İN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

- Çocukluğundan vefatına kadar Hz. Muhammed; doğru sözlü, dürüst, hiç yalan söylemeyen, hiç haksızlık yapmayan, Hiç kavga ve dedikodu yapmayan, insanları kırmayan, haksızlıklara karşı çıkan, hiç kötülük yapmayan, sevecen, adaletli, iyi olan herkesi seven, ailesine ve çevresine saygılı, güzel ahlaklı, hiçbir kötü alışkanlıkları olmayan bir insan olmuştur. Gerçekten örnek alınması gereken en büyük insandır.

HZ. MUHAMMED'İN DOĞDUĞU YILLARDA MEKKE VE ÇEVRESİNİN DURUMU

DİNİ YÖNDEN :

- İnsanların çoğu putlara tapıyordu. Hıristiyan ve Yahudi olanlar da vardı. Bunlardan başka, çok az sayıda Allah'ın varlığına ve birliğine inanan " Hanif " diye bilinen insanlar da vardı.

SOSYAL YÖNDEN :

- Toplum düzeni bozuktur. Halk kabileler halinde yaşıyordu. Kabileler arasında sık sık savaşlar oluyordu. Kan davaları yüzünden insanların can ve mal güvenliği kalmamıştı. Toplum özgürler ve köleler diye iki sınıfa ayrılmıştı. Kölelere hiç değer verilmiyordu, pazarlarda değersiz bir eşya gibi alınıp satılabiliyordu. Toplumda güçsüzler eziliyor, hakları gözetilmiyordu. Kadınlara ve kız çocuklarına değer verilmiyordu. Kız çocuğu olanlar, bunu utanılacak bir durum olarak görüyorlardı. Bu yüzden kız çocuklarını öldürüyorlardı.

EKONOMİK YÖNDEN :

- Halkın bir bölümü konargöçer, bir bölümü de yerleşik olarak yaşıyordu. Konargöçerler tarım ve hayvancılıkla, yerleşik olanlar da çoğunlukla ticaretle uğraşırdı. Ticaretle insanlar hile yapıyor, birbirlerini aldatıyordu. Güçlü olanlar zor kullanarak güçsüzlerin mallarını ellerinden alıyordu. Yağmacılık, kapkaç, içki içmek ve kumar oynamak gibi kötü alışkanlıklar çok yaygındı.
- **Konargöçer:** yerleşik bir hayatı olmayan, yazın yüksek yerlerde (dağlarda, yaylalarda) , kışın alçak yerlerde (ovalarda, vadilerde) yaşayan, genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşan insanlara konargöçer denir.

Kevser Suresi ve Anlamı

Fatiha suresi, Kur'anı Kerim'in 108. Üç ayettir ve Kur'anı Kerim'in en kısa suresidir. Namazda Fatiha'dan sonra okunan surelerden biridir.

Okunuşu : Bismillahirrahmanirrahim. İnna a'taynake'l-kevser. Fesalli lirabbike venhar. İnne şanieke hüvel ebter. (Amin.)

Anlamı : Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Şüphesiz biz sana Kevser'i verdik. O halde, Rabb'in için namaz kıl, kurban kes. Doğrusu sana buğzeden, soyu kesik olanın ta kendisidir.

4. ÜNİTE : KUR'AN-I KERİM'İ TANIYALIM

Son İlahi Kitap Kur'an-ı Kerim

1) İlahi Kitaplar; Allah tarafından, peygamberler aracılığıyla insanlara gönderilen kitaplardır. Bunlar; Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'dir.

Yüce Allah, ilk peygamber olan Hz.Adem aracılığıyla insanlara bilgiler göndermiştir. Zamanla insanlar çoğalmış ve yeryüzünde çeşitli yerlere dağılmışlardır. Onlar bu süreçte Allah'ın gönderdiği bilgileri unutup yanlış davranışlarda bulunmaya başlamışlardır. Böyle zamanlarda Allah yeniden peygamberler görevlendirmiştir. Bu peygamberler aracılığıyla o zamanın insanların ihtiyaç duyacakları yeni bilgiler göndermiştir. Bu yüzden ilahi kitapların sayısı birden çok olmuştur. Bunların sonuncusu da Kur'an-ı Kerim'dir.

Kur'an-ı Kerim'in Hz.Muhammed'e İndirilişi

- 1) Kur'an-ı Kerim, Hz.Muhammed (s.a.v.)'e 610-632 yılları arasında indirilmiştir. İndiriliş süreci yaklaşık yirmi üç yıl sürmüştür. Kur'an'ın ilk ayetleri Mekke yakınlarında bulunan Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda inmiştir. Bu olay, 610 yılının Ramazan ayında, Kadir Gecesi'nde gerçekleşmiştir.
- 2) Hz.Muhammed (s.a.v.), otuz beş yaşından itibaren, Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'na giderek, insanların düştüğü bu durumdan kurtulmaları için Allah'a dua ederdi. Çünkü insanlar putlara tapıyordu. Bu durum beş yıl sürdü. Kırk yaşındayken Cebrail adlı melek gelerek Kur'an-ı Kerim'in ilk ayetlerini getirdi. Bunlar Alak suresinin ilk beş ayetiydi. Bu ayetlerde Yüce Allah şöyle buyuruyordu: "Yaratan Rabb'inin adıyla oku! O,insanı bir aşılınmış yumurtadan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemlerle(yazmayı) öğreten Rabb'in en büyük kerem sahibidir."
- 3) Bundan sonra Kur'an-ı Kerim'in ayetleri, toplumun gereksinimleri doğrultusunda bölümler halinde indirilmiştir.
- 4) Kur'an bölüm bölüm indirilmesi, ezberlenmesini ve yazılmasını kolaylaştırmıştır.
- 5) Peygamber Efendi'miz, Kur'an ayetlerini, okuma yazma bilenlere yazdırmıştır. Bu kişilere "Vahiy Katibi" adı verilmiştir.
- 6) İslam dininin yayılmasıyla çıkarlarının kaybolacağını düşünen Mekke'nin ileri gelenleri, Peygamber Efendi'mize baskı yapmaya başladılar. Müslüman olanlara rahat vermediler. Baskılar işkenceye dönüştü. Bunun sonucunda Hz.Muhammed (s.a.v.) ve Müslümanlar, 622 yılında Medine'ye göç etmek zorunda kaldılar.
- 7) Hz.Muhammed (s.a.v.) 632'de Medine'de vefat etti. Böylece Kur'an'ın indiriliş süreci de sona ermiş oldu.

Kur'an-ı Kerim'in Kitap Haline Getirilmesi ve Çoğaltılması

- 1) Kur'an-ı Kerim indirilmeye başlandığı zamanlarda kağıt yoktu. O yüzden ayetlerin yazımında varsa papirüs veya ceylan derileri kullanıldı. Bunun dışında kemikler, sert ağaç kabukları ve hurma dalları da yazı malzemesi olarak kullanılmıştır.
- 2) Kur'an-ı Kerim ayetleri yazı katipleri ve birçok Müslüman tarafından ezberleniyordu. Böylece ayetler orijinal halleriyle saklanmış oluyordu.
- 3) Kur'an-ı Kerim'in tamamını ezberleyenlere "hafız" denilmiştir.
- 4) Kur'an-ı Kerim, Hz.Muhammed (s.a.v.)'in vefatından sonra, Hz.Ebu Bekir zamanında kitap haline getirilmiştir. Kur'an'ın kitap haline getirilmiş biçimine "Mushaf" adı verilmiştir.
- 5) Kur'an-ı Kerim, Hz.Osman zamanında çoğaltılmıştır. Hz.Osman'ın yazdırdığı Kur'an-ı Kerim nüshalarından biri, İstanbul'da Topkapı Sarayı Müzesinin Mukaddes Emanetler Bölümü'nde korunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'im'in İç Düzeni

Kur'an-ı Kerim'in içinde 3 tür öge vardır. Bunlar "ayet", "sure", "cüz" dür.

1) **Ayet** : Surelerin içinde yer alan, baş tarafı ve son tarafı belirlenmiş harf, kelime, cümle veya cümleler grubuna denir. Ayetlerin çoğu bir veya birkaç cümleden oluşur. Ancak kendi başına bir cümle oluşturmayan ayetler de vardır.

- Kur'an-ı Kerim'de yaklaşık 6666 ayet vardır.
- Kur'an'da sureler en az 3, en fazla 286 ayetten oluşur.
- Bakara Suresi, en fazla ayetten oluşan suredir ve 286 ayet vardır.
- Kevser Suresi, en az ayetten oluşan suredir ve 3 ayet vardır.

2) **Sure** : Ayetlerden oluşan Kur'an-ı Kerim'in bölümlerinden biridir.

- Kur'an-ı Kerim'de yaklaşık 114 sure vardır.
- Surelerden birincisi "Fatıha", sonuncusu "Nas" tır.
- Her birinin bir adı vardır.
- En kısa sure "Kevser", en uzun sure "Bakara" dır.
- "Tevbe" suresi dışında tüm surelerin başında besmele vardır.
- Kur'an'daki son on sure kısa olduğu için namazlarda genellikle bu sureler okunur. bu nedenle bu surelere "namaz sureler" de denir.
- Adlarını, içerdikleri konulardan ya da içlerindeki bir kelimedenden almışlardır.
- Mekke'de indirilen ayetlerden oluşanlara "Mekki Sureler" denir. Genellikle iman ve ibadetle ilgili konuları içerir.
- Medine'de indirilen ayetlerden oluşanlara "Medeni Sureler" denir. Genellikle toplumsal ve ahlaki konuları içerir.
- Bakara Suresi adını; 67-73. Ayetlerde yer alan "bakara (sığır)" kelimesinden alır. Fatıha Suresi adını; Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi olduğu için "başlangıç" anlamına gelen "Fatıha" kelimesinden almıştır.

3) **Cüz** : Kur'an-ı Kerim'in 25'er sayfadan oluşan her bir bölümüne verilen addır.

- Kur'an-ı Kerim'de 30 cüz vardır. 29'u, 25'er sayfa, 1'i 24 sayfadan oluşmaktadır.,
- Hatim yapacak olanlara ve hafız olmak isteyenlere kolaylık sağlar.
- **Hatim** : Kur'an-ı Kerim'i başından sonuna kadar okumaktır. Özellikle ramazan aylarında hatim yapmak isteyenler her gün bir cüz okuyarak otuz günde Kur'an'ı tamamlarlar.
- Hafız: Kur'an-ı Kerim'in tamamını ezberleyen ezberleyenlere denir.

Bilge İnsan : Hz. Lokman

- 1) Hz Lokman, Hz. Davut Peygamber döneminde yaşamış bilge bir insandır.
- 2) Kur'an-ı Kerim'de perygamber olup olmadığı bildirilmemekle birlikte Allah tarafından güzel özellikleri nedeniyle övülen bir kişidir.
- 3) Kendisine Allah tarafından hikmet, yani bilgelik verildiği bildirilmektedir.
- 4) Hz. Lokman, Kur'an'da adına sure bulunan bir insandır. Lokman suresine, ondan söz edilmesi nedeniyle bu ad verilmiştir.
- 5) Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Lokman'ın iyi bir kişi olduğu, insanları iyiliğe ve güzelliğe yönlendirdiği vurgulanmaktadır. Özellikle oğluna verdiği öğütler nedeniyle Kur'an-ı Kerim'de tüm insanlığa örnek gösterilmektedir.

Kur'an'da Hz. Lokman'ın Öğütleri

- "Yavrum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür."
- "Yavrum! Şüphesiz yapılan işbir hardal tanesi ağırlığında olsa ve bir kayanın içinde yahut göklerde ya da yerin içinde bile olsa Allah onu çıkarır, getirir. Çünkü Allah en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır."
- "Yavrum! Namazını dosdoğru kıl. İyiliği emret." Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir."

- “Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allah hiçbir kibirleneni sevmez, övüngeyi sevmez.”
- “Yürüyüşünde tabii ol. Sesini alçalt...”

5. ÜNİTE : SEVGİ, DOSTLUK VE KARDEŞLİK

1. Sevmek ve Sevilmek Bir İhtiyaçtır :

İnsanın gereksinimleri :

- Bedensel gereksinimleri : Yeme, içme, uyuma, barınma gibi.
- Duyusal gereksinimleri : Sevmek, sevilmek, beğenilmek gibi.

Sevgimizi sevdiklerimize nasıl ifade ederiz? :

- Kardeşlerimizle oyuncaklarımızı paylaşırız
- Anne- babamızı kucaklarız
- Arkadaşlarımıza gülümseriz
- Hayvanları koruruz ve okşarız
- Sevdiklerimize yardım ederiz
- Arkadaşlarımıza hediyeler alırız
- Doğayı koruruz.

Sevgi, kişiyi bir şeye ve bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygudur. Hepimiz sevmeye ve sevilmeye gereksinim duyarız.

İnsanlar sevgiyle gelişir. Sevmek ve sevilmek insanların yaşama iyimser bakmalarını sağlar. Varlıklara duyduğumuz sevgi bizlere yaşama sevinci verir. Böylece seven ve sevilen kişiler mutlu olmayı bilir.

Sevgi canlıların yaşam kaynağıdır. Sevilmeyen insanlar kendilerini dışlanmış hissederler ve mutsuz olurlar. Sevgi, yaratılmış olan tüm canlıların hayatlarını mutlu bir şekilde sürdürebilmeleri için çok önemli bir ihtiyaçtır.

“İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de tam iman etmiş olmazsınız.”Müslim, İman 93-94

2. Sevgi Allah’ın Bize Verdiği Bir Nimettir :

Sevgi bir nimettir; çünkü kendimizi, ailemizi, diğer insanları, hayvanları, vatanımızı ve yaratıcımızı sevgi sayesinde severiz.

Sevgi başkalarına karşı anlayışlı olmamızı ve yardım etmemizi sağlar. Kendisini seven insan kendisine karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirir. İnsanların dostça ve kardeşçe ilişkiler kurmaları sevgi sayesinde olur.

3. Allah Yarattıklarını Sever :

Allah yarattıklarını sever. Örneğin,

- Allah, evreni ve içinde bulunan varlıkların hepsini en güzel bir şekilde yaratmıştır. Sevmeseydi yaratmazdı veya güzel yaratmazdı.
- Bizim yaşamımızı devam ettirebilmemiz için gerekli olan her şeyi yaratmıştır. Allah’ın verdiği nimetlerle yaşamımızı devam ettirmekteyiz.
- İnsanların ve diğer canlıların birbirlerini sevmesi için sevgi duygusunu yaratmıştır. Katlanılması güç durumlara sevgi sayesinde katlanılmaktadır. Annenin çocuğu ile ilgilenmesi sevgi sayesinde olmaktadır.

4. Dostluk ve Kardeşliğin Temeli Sevgidir :

İnsan sevdiği kişinin iyiliğini kendi iyiliğinden bile öne alabilir ve bu uğurda her türlü zorluğa katlanabilir. Annenin çocuğuna duyduğu sevgi bunun en güzel örneğidir. Ama sevgi olmaksızın fedakârlıkta bulunmak kolay değildir. Sevemeyenler dostça, kardeşçe ilişkiler kuramazlar.

“Müminler ancak kardeşlerdir, Ey Allah’ın kulları kardeş olunuz.” (Hucurat suresi / 10)

“Hiçbiriniz kendisi için arzu ettiğini kardeşi için de arzu etmedikçe iman etmiş olmaz” (Buharı, İman, I)

5. İslam Dini Dostça ve Kardeşçe Yaşamayı Öğütler :

Müslümanlar bir vücudun organları gibi olmalıdırlar. Vücudun bir organı rahatsızlanınca diğerleri de rahatsızlanır. Aynı şekilde birimizin sıkıntısı hepimizin sıkıntısı olmalı ve birbirimize yardım etmeliyiz. Onların dertleriyle dertlenmeli ve üzüntülerini paylaşmalıyız. Sevinçli günlerinde yalnız bırakmamalı, sevinçlerine ortak olarak daha mutlu olmalarını sağlamalıyız.

“Yaratılanı severiz, yaratandan ötürü.” Yunus Emre

6. ÜNİTE : AİLE VE DİN

1. Aile Toplumun Temelidir :

Genellikle aynı çatı altında yaşayan anne, baba ve çocuklardan oluşan topluluğa “**aile**” denir. Bu aile şekline “**çekirdek aile**” denir. Toplumda değişik aile yapıları vardır. Bazen büyük anne ile büyük babalar da çocuk ve torunlarıyla aynı ailede yaşarlar. Bu tür ailelere “**geniş aile**” denir. Bazı ailelerde, ölüm ya da ayrılık nedeniyle anne veya babadan birisi bulunmayabilir. Hatta bazen anne ve babadan her ikisi de olmayabilir. Çocuklar diğer büyükleriyle birlikte ya da yetiştirme yurtlarında yaşayabilirler. Yaşadıkları ortamlardaki insanlar onların ailelerini oluştururlar.

Aile, herkesin gereksinim duyduğu bir yerdir. Çünkü yeme içme, giyim ve barınma gibi temel ihtiyaçlarımız ailemiz tarafından karşılanır. Konuşmayı ve sosyalleşmeyi ailemizde öğreniriz. Kaçık ve çatal tutmaktan ayakkabı giymeye kadar temel davranışları orada ediniriz.

Aile, bir okul gibidir. İyiyi ve doğruyu ilk önce orada öğreniriz. Toplumda uyulması gereken görgü kuralları konusunda bizlere örneklik eden ve bilgi veren yine ailemizdir. Yurdumuzu ve ulusumuzu sevmeyi, ulusal değerlere bağlılık duygusunu da öncelikle ailede kazanırız. Sevgi, saygı, yardımlaşma, dayanışma, özveri gibi güzel davranışlar hep ailede öğrenilir. Aile içinde kişi kendini güvende hisseder, mutlu ve huzurlu olur.

Aile, en küçük toplumsal birimdir. Ailelerin bir araya gelmesiyle toplum oluşur. Ailenin temel amacı ise sağlıklı nesiller yetiştirerek topluma faydalı bireyler kazandırmaktır. Aileler ne derece güçlü ve sağlam temellere dayanırsa toplum da o derece güçlü olur. Bu nedenle aile toplumun temelidir.

Anayasamızda da ailenin önemi vurgulanır, aileye saygı duyulması ve onun korunması istenir. Anayasamızın 41. Maddesinde 1”Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve iale planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.” ifadesi yer alır.

Aile, toplum için önemlidir. İnançlarımızı, değerlerimizi, örf ve adetlerimizi ilk öğrendiğimiz yer ailedir. Toplumun devamını ve ilerlemesini sağlayan bireyler ailede yetişir. Bu nedenle ailenin korunması ve varlığını sürdürebilmesi toplumun geleceği için önemlidir.

2. Anne ve Babam Benim İyiliğimi İster

Anne babalar çocukların en büyük yardımcısı ve destekçisidirler. Onları sever ve ilgi gösterirler. Çocuklarının mutluluk ve başarıları anne ve babayı da mutlu eder, sevindirir. Onlar her zaman çocuklarının iyiliğini ve başarılı olmalarını isterler ve bunun için her türlü çabayı gösterirler. Çocuklarının sorunlarıyla yakından ilgilenir, topluma yararlı iyi birer insan olmaları için çalışır ve özveride bulunurlar. Örneğin, çocuklarının hasta olmamaları için gereken özen ve dikkati gösterirler. Hastalandıkları zaman onları doktora götürüp muayene ettirirler. Barınma, beslenme, giyim, eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılarlar. Başarılı olmaları için ev ödevlerine de yardım ederler.

Anne ve babalar birçok konuda çocuklarına göre daha tecrübeli ve bilgilidirler. Onların zarar görmemeleri ve sıkıntıya düşmemeleri için her türlü çabayı gösterirler. Çocukları için nelerin yararlı, nelerin zararlı olduğunu bilirler. Bundan dolayı onlar, zaman zaman çocuklarını çeşitli tehlikelere karşı uyarırlar. Onlara mutlu bir yaşam sürmeleri ve zarar görmemeleri için öğüt verirler. Örneğin; çevresindekilerle iyi ilişkiler kurmalarını, büyüklere saygılı olmalarını söylerler. Çocuklarının planlı ve düzenli çalışmalarını isterler. Yalan söylememelerini, kimsenin malına zarar vermemelerini, zararlı alışkanlıklardan kaçınmalarını, iyi ahlaklı ve çalışkan kimselerle arkadaşlık etmelerini öğütlerler.

Anne babamızın istek ve öğütleri zaman zaman bizim hoşumuza gitmeyebilir ya da zor gelebilir. Örneğin; onlar, televizyon seyretmek veya top oynamak yerine ev ödevimizi yapmamızı; kitap, dergi vb.ni okumamızı isteyebilirler. Onların bu istekleri, ilk bakışta bize zor gelse de aslında bizim iyiliğimiz içindir (2. Resim). Anne ve babalar çocuklarının

2. Resim: Anne ve babalar çocuklarının iyi yetişmeleri için çaba gösterirler.

iyi birer insan olmalarını isterler. İyi eğitim almaları için her türü çabayı gösterirler.

Anne babanın çocuklarına ilgi göstermeleri, onları güzel bir şekilde yetiştirmeleri konusunda Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Çocuklarınıza hoşça davranın ve onları güzel terbiye edin."¹

Anne ve babamızın bizim iyi bir insan olarak yetişmemizi istediklerini bilmeliyiz. Onların istek ve öğütlerinin bizim sağlıklı, mutlu, başarılı ve iyi bir insan olmamıza yönelik olduğunu hiçbir zaman unutmamalıyız. Bundan dolayı isteklerini yerine getirmeli, öğütlerini tutmalıyız.

3. Kardeşlerimle İyi Geçinirim

Bir aile içinde, aynı anne babanın sevgi ve şefkatiyle yetişen kardeşler arasında çok güçlü bir bağ vardır. Böyle bir bağı başka insanlarla kurmak zordur. Bu nedenle, anne ve babamızdan sonra bize en yakın kişiler kardeşlerimizdir. Onlarla aynı evi, sofrayı, sevinç ve üzüntülerimizi paylaşırız.

Ailede sevgi ve saygının yerleşmesi, aile bireylerinin birbiriyle iyi geçinmelerine bağlıdır. Kardeşler arasındaki sevgi, saygı, yardımlaşma ve dayanışma; ailenin birliği, beraberliği, huzuru ve devamlılığı için önemlidir. Kardeşlerin birbiriyle iyi geçinmeleri ailenin mutluluğuna katkı sağlar. Sağlıklı toplumlar bireyleri iyi geçinen, huzurlu ve mutlu ailelerden oluşur.

Aynı anne babadan olmalarına, aynı ortamda yetişmelerine rağmen kardeşlerin ilgi ve beğenileri farklılıklar gösterebilir. Örneğin, kardeşlerden biri müzik diğeri spor programları izlemekten hoşlanabilir. Bu yüzden kardeşler arasında anlaşmazlık çıkabilir. Kardeşler bu gibi sorunları konuşarak anlayış içinde çözmeye çalışmalıdırlar. Küçükler ağabey ve ablalarını saymalı, ağabey ve ablalar da küçük kardeşlerini sevmeli ve korumalıdırlar.

Kardeşlerimizle ilişkilerimizde dürüst ve içten olmalıyız. Onlara iyi davranmalı, işlerimizde yardımlaşmalıyız (3. Resim). Kardeşlerimizi kıskanmamalı, söz ve davranışlarımızda kaba ve kırıcı olmamalıyız. Sevinçlerimizi ve üzüntülerimizi onlarla paylaşmalıyız (4. Resim). Kardeşlerimiz arasında en küçük bir kırgınlığa bile yer vermemeli, böyle bir durum söz konusu olursa birbirimizden özür dilemeliyiz. Zaman zaman eşyalarımızı kardeşlerimizle paylaşmalı, el birliğiyle zorlukların üstesinden gelmenin daha kolay olacağını unutmamalıyız. Ailemizin mutluluğunu sağlayan önemli unsurlardan birinin de kardeşlerimizle iyi geçinmek olduğunu bilmeliyiz.

4. Ailemizde Birbirimize Saygı Gösterir, yardım Ederiz

Toplumun temeli ailedir. Ailenin temeli de şu üç esasa dayanır: Karşılıklı sevgi, saygı ve yardımlaşma.¹ Sevgi, ailenin huzur ve devamını sağlayan önemli değerlerden biridir. Sevgisiz bir aile kurmuş bir dala benzer. Sevgi, aileyi ayakta tutan, huzur ve mutluluğu sağlayan en önemli duygudur. Ancak ailenin mutlu, huzurlu ve devamlı olmasında sevgi kadar saygının da önemli bir yeri vardır. Saygılı olmak sevginin bir gereğidir. Bu nedenle tüm aile bireylerine karşı saygılı olmalıyız. Ailede hem büyüklere hem de küçüklere saygı göstermeliyiz. Örneğin; kardeşlerimizin, anne ve babamızın odalarına izin almadan girmemeliyiz. Onlardan habersiz eşyalarını kullanmamalıyız. Özel eşyalarına asla dokunmamalıyız. Büyüklerle konuşurken dikkatli olmalıyız. Onları incitecek söz ve davranışlardan kaçınmalıyız. Onlara karşı daima tatlı dilli ve güler yüzlü olmalıyız. Bir sorunla karşılaştığımızda daha tecrübeli olduklarından onların görüşlerini almalıyız. Bütün bunlar, onlara duyduğumuz saygıyı gösterir.

Bir arada yaşayan aile bireyleri, hayatlarını sürdürürken birbirlerine yardımcı olur. Yardımlaşmanın temeli de saygı ve sevgiye dayanır. Aile ortamında, herkesin yapabileceği bazı işler vardır. Örneğin, anne ve babamız bir işle uğraşırken küçük kardeşimizle ilgilenebiliriz. Evin temiz tutulması konusundaki titizliğimiz, anne ve babamıza yardım sayılır. Gerekliğinde bakkala gidip bir şeyler almamız onlara destek olmaktır. Öte yandan, sofranın kurulmasında ve kaldırılmasında ailemize yardımcı olabiliriz (5. Resim).

5. Resim: Ailemizde birbirimize yardım etmeliyiz.

Aile içinde anne ve babamız bize her konuda yardımcı olur. Ev ödevlerimizi yaparken ve derslerimize çalışırken onların yardımlarını alırız (3. Fotoğraf). Onların uyarı ve öğütleri, bizim için önemli bir destektir. Ailede, anne ve babamız hemen her konuda birbirlerine de yardımcı olurlar. Ailede kardeşler de yardımlaşır. Örneğin; ev ödevlerini yapmada, odalarını temizlemede birbirlerine yardım ederler.

3. Fotoğraf: Ders çalışırken aile büyüklerimizden yardım alırız.

İslam dini, sağlıklı aileler ve toplumlar oluşturarak mutlu olmamızı ister. Bu nedenle aile bireylerini sevip saymamızı ve onlarla yardımlaşmamızı öğütler. Bununla ilgili olarak Kur'an'da şöyle buyrulur: "Allah'a ibadet edin... Ana babaya, akrabaya... iyi davranın..."

¹ Peygamberimiz de birçok hadisinde aile bireylerinin birbirlerini sevip saymalarını ve birbirleriyle yardımlaşmalarını öğütlemiştir. Örneğin o, iyi davranılmaya en çok kimin layık olduğu sorusuna cevap olarak "Annen, annen, annen, sonra baban, sonra sırasıyla yakın akrabalarıdır."² buyurmuştur. İslam bilginleri de ailenin mutluluğu için sevgi, saygı ve yardımlaşmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Hz. Ali bu konuda şöyle demiştir: "Babanı dinlersen sen de oğlundan seni dinlemesini ve sana saygı göstermesini bekleyebilirsin."³ İslam bilginlerinden Cafer-i Sadık da şöyle demiştir: "Babanıza iyilik edin ki çocuklarınız da size iyilik etsinler."⁴

5. Ailemizde Birbirimizi Anlamalıyız ve Sorunlarımızı Birlikte Çözmeliyiz

Aile ortamında ilişkilerimizi sevgi ve saygı çerçevesinde yürütüyor olabiliriz. Fakat bu, bazı küçük tartışmaların olmayacağı anlamına gelmez. Örneğin, kardeşlerden biri sınavına hazırlanırken diğeri televizyonu açmak isteyebilir. Aynı odada hem televizyonun izlenmesi hem de ders çalışılması elbette çok zordur. Güzel bir hafta sonu birimiz pikniğe gitmeyi planlarken diğeri akraba ziyaretine gitmek isteyebilirler. Böyle durumlarda her zaman karşılaşılabiriz. Ailede huzur ve mutluluğun sağlanmasında aile bireylerinin karşılıklı anlayışı çok önemlidir. Aile, huzur ve mutluluk ortamında güçlü ve sağlıklı olur (4. Fotoğraf). Bu ortamın oluşmasında ailedeki herkesin katkısı ve sorumluluğu vardır. Çünkü, huzursuzlukların nedeni, anlaşılmamak veya anlayamamaktır. O hâlde birbirimizin isteklerine saygı göstermeliyiz.

4. Fotoğraf: Aile, huzurun ve mutluluğun temelidir.

Aile bireylerimiz her zaman aynı durumda olmayabilirler. Ailemizden biri bazen yorgun ya da hasta olabilir. Böyle durumda o, daha duygusal ve alıngan olur. Diğer zamanlardakinden farklı davranabilir. Bu durumlarda aile bireyleri olarak birbirimizi içtenlikle ve dikkatle dinlemeli ve anlamaya çalışmalıyız. Karşımızdaki kişinin durumundan haberdar olmalı ve ona göre davranmalıyız. Sevinçli ve üzüntülü anlarında onlara daha anlayışlı olmaya çalışmalıyız. Örneğin, kardeşimiz doğum gününde arkadaşlarıyla eğlenirken yüksek sesle müzik dinliyor olabilir. Annemiz ve babamız işten yorgun ve sinirli dönebilir. Böyle durumlarda onlara anlayış göstermeliyiz. İstek ve ihtiyaçlarımızı ailemize söylerken onların içinde bulunduğu ekonomik koşulları dikkate almalıyız.

İnsanlar, birbirlerini dinlediği sürece daha iyi geçinirler. Böylece daha huzurlu ve mutlu olurlar. Bu nedenle birlikte yaşamamanın gereklerine uymalı ve sorumluluklarımızı bilmeliyiz. Aile içinde kendi bildiğimiz ve istediğimiz gibi yaşayamayız. Birlikte yaşadığımız kişilerin de haklarına saygılı olmalı ve onları anlamaya çalışmalıyız. Olaylara yalnızca kendi açımızdan bakmadan "Acaba ben olsam ne yapardım?" diye düşünmeliyiz. Kendimizi karşımızdakinin yerine koyarak onu anlamaya çalışmalıyız. Aile içinde her zaman birbirimize anlayışla yaklaşmalıyız. Anlayışlı insanlar küçük kusurları büyütmezler. Her şeye öfkelenmezler. İnsanların hatalarını kırıncı olmadan söylerler. Bütün bunlara dikkat edersek ailemizde huzur ve mutluluk olur.

Aile bireylerinin birbirini dinlemesi, sorunlarını birlikte çözmelerine basamak olur. Aile içi sorunların birlikte çözümünü ailenin huzur ve mutluluğunu sağlar.

"Derdini söylemeyen derman bulamaz." atasözünde ne anlatılmaktadır? Açıklayınız.

Ailede anne, baba ve çocuklar arasındaki sorunların çözümünde ilk yapılması gereken, karşılıklı ihtiyaçları belirlemek ve önem derecesine göre sıralamaktır (6. Resim). Aile bireylerinin ihtiyaçlarını birlikte değerlendirmesi, karşılıklı saygı ve anlayışın gereğidir.

Her ailede küçük ya da büyük bazı sorunlar olabilir. Aile bireyleri birlikte ve karşılıklı anlayış içinde bu sorunlarını çözmeye çalışmalıdırlar. Bu konuda aile bireylerinin her birine bazı görevler düşmektedir. Sorunu görmezden gelmek, birbirini dinlemeden suçlamak, ön yargılı davranmak, sorunun kaynağını göz ardı etmek gibi davranışlarla olumlu bir sonuca ulaşılamaz. Bazen çözüm konusunda uzman kişi ve kuruluşlardan yardım alınması da gerekebilir. Aile içindeki tüm sorunlar, demokratik bir anlayışla çözümlenmelidir. "Aile sevgiyle kurulur, saygıyla yürütülür." ilkesi asla unutulmamalıdır.

6. Resim: Sorunlarımızı ailemizle birlikte çözeriz.

6. Aile İçi İlişkilere Yönelik İslam'ın Öğütleri

Allah, insanları sevdiği için onların korunmasını ve mutlu olmasını ister. Bunun için kadın ve erkeklerin evlenip aile kurmalarını tavsiye eder. Aile, insanların korunup mutlu olmalarını sağlayacak en güzel yuvadır. Dünyaya gelen insan, bir aile içinde yaşamaya başlar, ailesi tarafından korunur, yetiştirilir. İlk eğitimini ve bilgilerini burada alır. Bu yüzden insanların mutluluğu için gerekli olan aile hayatına İslam dini de çok önem verir.

İslam dini aileyi çok değerli ve saygın bir topluluk olarak görür. Ailenin sevgi, saygı, fedakârlık, güven üzerine kurulmasını ve mutlu bir şekilde sürdürülmesini öğütler. Bunu sağlamak için de aile bireylerinin birbirlerine karşı olan hak, görev ve sorumluluklarına yönelik öğütler verir, bunların yerine getirilmesini ister.

Ailedeki mutluluk, öncelikle eşlerin birbirlerine iyi davranmalarına ve birbirlerinin haklarını gözetmelerine bağlıdır (5. Fotoğraf). Bu nedenle İslam dini ailede eşler arası ilişkilere yönelik öğütlerde bulunur. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah, erkeklerin kadınlar üzerinde, kadınların da erkekler üzerinde hakları olduğunu bildirir.¹ Peygamberimiz de eşler arasında karşılıklı sevgi ve saygıyı önemli görmüş, eşlerin birbirlerine nazik ve şefkatli davranmalarını öğütlemiştir. O, konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Eşine nazik davranan müminler imanı en mükemmel olanlardır."² Bir başka hadisinde de eşler arasındaki sevginin önemini şöyle vurgulamıştır: "Erkek, hanımına; hanım da kocasına sevgiyle baktıklarında Allah da onlara rahmet ve sevgiyle bakar..."³

İslam dinine göre anne babaların çocuklarına karşı görev ve sorumlulukları da vardır. Bunların başında, çocukları doğduğunda onlara güzel bir isim vermek gelir. Doğan çocuk ister oğlan ister kız olsun aynı derecede sevilmelidir. Kur'an-ı Kerim'de, çocukları arasında ayırım yapan kişiler kınanır.¹ Anne ve babadan çocuklarına adaletle davranmaları istenir. Peygamberimiz çocukları arasında adaleti gözetmeyen bir sahabeyi uyarmış ve "Çocukların arasında adaletsiz davranma konusunda Allah'tan kork."² buyurmuştur.

İslam dininde anne babanın çocuklarına karşı sorumlulukları arasında onları iyi bir şekilde eğitmek ve her türlü tehlikeden korumak yer alır. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah şöyle buyurur: "Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun..."³ Konuyla ilgili olarak Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur: "Hiçbir anne baba, çocuklarına güzel edep ve terbiyeden daha faydalı bir bağışta bulunamaz."⁴

İslam dininin aile içi ilişkilerle ilgili öğütlerinden bir kısmı da çocukların anne ve babalarına karşı olan görev ve sorumluluklarına yöneliktir. Anne ve babanın, çocukları üzerinde sayılamayacak kadar hakları vardır (6. Fotoğraf). Onlar çocukları için gece gündüz çalışırlar. Her zaman çocukları için çaba gösterip en iyi olanı yapmaya uğraşırlar. Bu nedenle İslam dini anne ve babaya iyi davranılmasını, güzel söz söylenmesini ve şefkat gösterilmesini öğütler. Bununla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur. "Rabb'in, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, ana babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyaçlık çağına ulaşırsa sakın onlara 'Öf!' bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: Rabb'im! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara acı."⁵

Anne babasına karşı görevlerini yerine getirmeyen çocuklar, bunun benzerlerini de kendi çocuklarından görebilirler. İnsan ne ekerse onu biçer. Peygamberimiz bu konuda şöyle buyurmuştur: “Siz ana babanıza iyi davranın ki çocuklarınız da size iyi davransınlar.”¹

İslam dininde kardeşler arası ilişkilere ve haklara da önem verilir. Peygamberimize “Öncelikle kimlere iyilik yapmalıyız?” diye sorulduğunda o, “Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine, bunlardan sonra gelen yakınlarına...”² diye cevap vermiştir.

İslam dini gelmeden önce kadınlara ve kız çocuklarına değer verilmiyor, şiddet uygulanıyordu. Kız çocuk sahibi olmak utanç sebebi sayılıyordu. Böyle bir ortamda tebliğ edilen İslam dini öncelikle aile ilişkilerindeki kötü uygulamaları kaldırmayı amaçlamıştır. İnsanlara bunların yanlış olduğunu anlatmış, kadın ve çocuklara iyi davranılmasını öğütlemiştir. İslam dininin öğütlerine ve bu konudaki yasal düzenlemelere rağmen, bugün özellikle kadın ve çocuklara yönelik olumsuz tutum ve davranışlar hâlâ mevcuttur. Örneğin; dövme, sevgi göstermeme, aşağılama gibi kötü davranışlar bunlardan bazılarıdır. Uzmanlar şiddetin öğrenilen bir davranış olduğunu, bundan dolayı da özellikle çocukların çevresindeki kişilerin bu tür davranışlarda bulunmamasını ve onların şiddet içeren filmlerden de uzak durmaları gerektiğini belirtmektedirler.

Aile içi ilişkilere önem veren İslam dini, özellikle kadın ve çocuklara iyi davranılmasının üzerinde önemle durur. Kocanın eşine baskı kurmasını, onun hak ve özgürlüğünü kısıtlamasını ve ona karşı şiddet uygulamasını yasaklar. Peygamberimiz kadınlara iyi davranmakla ilgili olarak şöyle buyurur: “Sizin hayırlınız, kadınlara iyi davranmanızdır.”⁴ Bir başka hadisinde ise “Kadınlarınızı dövmeyiniz. Kadınlarını döven erkekler, sizin hayırlığınız değildir.”⁵ buyurmuştur.

Peygamberimiz (s.a.v.) özellikle kız çocuklarına iyi davranılmasını öğütlemiştir. Bununla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: “Kimin bir kız çocuğu olur da hor görmez ve erkek çocuğunu ona tercih etmezse Allah onu cennete koyar.”⁶ Peygamberimiz çocuklar arasında ayırım yapılmaması konusunda da uyarılarda bulunmuştur. “Allah, öpmeye varıncaya kadar çocuklarınızın arasında adaletli davranmanızı sever.”⁷ ve “Hediye verirken çocuklarınızın arasında ayırım yapmayınız...”⁸ buyurmuştur.

Ailemizin mutluluğu için sevgi, saygı, özveri, dayanışma ve yardımlaşma içinde olmalıyız. Görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz. Birbirimizi anlamalı, sorunlarımızı birlikte çözmeliyiz. İslam dininin aile içi ilişkilere yönelik öğütlerini dikkate almalıyız.